

Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022) -

Meerderjarigen: Beginsel

Peer-reviewed author version

WUYTS, Tim (2023) Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022) -

Meerderjarigen: Beginsel. In: Tijdschrift voor privaatrecht, 2023 (4) , p. 1591 -1607.

Handle: <http://hdl.handle.net/1942/42831>

vast. Er werd vanaf dat vonnis gedurende vijf jaar niets van betrokkene vernomen en zijn lichaam werd niet teruggevonden. Het hof stelde ook vast dat een uittreksel van de vordering werd gepubliceerd in *De Standaard*, in *Gazet van Antwerpen* en in het *Belgisch Staatsblad*. Bijgevolg was ook voldaan aan artikel 120 Oud BW vermits er meer dan één jaar was verstreken sinds de laatste bekendmaking voorgeschreven bij artikel 119 Oud BW. In die omstandigheden sprak het hof de verklaring van afwezigheid uit.

DEEL II. PERSOONLIJKHEIDSRECHTEN – PERSOONLIJKHEIDSBELANGEN

DEEL III. BEKWAAMHEID EN ONBEKWAMEN

HOOFDSTUK I. MINDERJARIGEN

HOOFDSTUK II. MEERDERJARIGEN

door Tim WUYTS

AFDELING A. BEGINSEL

§ 1. UITGANGSPUNT

183. Overeenkomstig artikel 488 Oud BW is de meerderjarigheid vastgesteld op de volle leeftijd van achttien jaar en is men op die leeftijd (juridisch) bekwaam tot alle handelingen van het burgerlijke leven. Het Hof van Cassatie bevestigde in een arrest van 18 oktober 2018 dat uit deze bepaling volgt dat, aangezien bekwaamheid de regel is, de personen die onbekwaam zijn wegens hun gezondheidstoestand en jegens wie geen enkele wettelijke maatregel is genomen die hun bekwaamheid beperkt of opheft, die (rechts)bekwaamheid geheel behouden²⁵⁴. *In casu* overwoog het hof van beroep van Brussel op basis van verslagen van artsen dat eiser niet meer bekwaam was om het verloop van de rechtspleging te volgen en leidde daaruit af, zonder vast te stellen dat er jegens hem een wettelijke maatregel is genomen die zijn bekwaamheid inperkt of opheft, dat eiser niet over de rechtsbekwaamheid beschikt om incidenteel beroep in te stellen.

§ 2. UITZONDERINGEN

²⁵⁴ Cass. 18 oktober 2018, *RTDF* 2019, 57.

a. Nieuw beschermingsstatuut

184. De wetten van 21 januari 2013²⁵⁵ en 17 maart 2013²⁵⁶ hebben op fundamentele wijze de juridische bijzondere bescherming van kwetsbare meerderjarigen hervormd. Tot 1 september 2014, tijdstip waarop deze hervorming in werking trad²⁵⁷, bestonden er vier grote beschermingsstatuten voor wilsonbekwame meerderjarige personen:

- 1° de verlengde minderjarigheid (art. 487bis-487octies BW), die in het Burgerlijk Wetboek werd ingevoegd bij de wet van 29 juni 1973 (BS 3 juli 1973);
- 2° het voorlopige bewind (art. 488bis, A-K BW), dat in het Burgerlijk Wetboek werd ingevoegd bij de wet van 18 juli 1991 betreffende de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaams- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn die te beheren (BS 26 juli 1991);
- 3° de gerechtelijke onbekwaamverklaring (art. 489-512 BW en art. 1238-1253 Ger.W.), die in het Burgerlijk Wetboek werd ingeschreven bij de redactie ervan;
- 4° de bijstand van een gerechtelijk raadsman (art. 513-515 BW), die in het Burgerlijk Wetboek werd ingeschreven bij de redactie ervan.
-

Het succes van de laatste twee beschermingsstatuten was enorm afgenomen. Zo werden in 2012 nog twee personen gerechtelijk onbekwaam verklaard²⁵⁸ en aan één persoon een gerechtelijk raadsman²⁵⁹ toegevoegd.

De aangehaalde wetten van 21 januari 2013 en 17 maart 2013 hebben al deze beschermingsstatuten vervangen door één globaal statuut, dat door de vrederechter op maat van elke situatie kan worden aangepast. Daarnaast werd ook de uitvoering van de lastgeving op een tijdstip waarop de lastgever wilsonbekwaam is in het bijzonder omkaderd.

Twee redenen vormden de *aanzet tot dit wetgevend initiatief*²⁶⁰. *Ten eerste* het verouderde karakter van het statuut van verlengde minderjarigheid en gerechtelijke onbekwaamverklaring en de beperking van het voorlopige

²⁵⁵ Wet 21 januari 2013 tot wijziging van het Kieswetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, ingevolge de instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, BS 14 juni 2013.

²⁵⁶ Wet 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, BS 14 juni 2013.

²⁵⁷ Art. 233 wet 17 maart 2013.

²⁵⁸ BS 25 januari 2013.

²⁵⁹ BS 25 januari 2013.

²⁶⁰ MvT, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53-1009/1, 3-5.

bewind tot vermogensrechtelijke handelingen, hoewel er soms ook behoefte bestaat om de persoon te beschermen. *Ten tweede* de omzetting van Aanbeveling R(99)4 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa over de juridische bescherming van meerderjarige onbekwamen en het door België geratificeerde VN-Verdrag van 13 december 2006 betreffende de rechten van personen met een handicap²⁶¹.

De nieuwe wetgeving vertrekt vanuit een *geheel nieuw beeld* van personen met een handicap zoals geponeerd in het aangehaald VN-Verdrag van 13 december 2006 inzake de rechten van personen met een handicap (hierna afgekort: VN-Verdrag)²⁶². Het recht moet vertrekken vanuit de bekwaamheid en de mogelijkheden van de persoon (art. 12.2 VN-Verdrag), alsook de sociale integratie en participatie van de persoon met een handicap, de ontwikkeling van zijn zelfstandigheid en zijn zelfontplooiing ondersteunen en stimuleren²⁶³. Artikel 12.2 VN-Verdrag is de minimale kern van het recht dat in dit verdragsartikel wordt gecreëerd en lijkt, zo nodig, directe werking te hebben in de Belgische rechtsorde²⁶⁴. Eenzelfde evolutie kan in de jaren negentig van de vorige eeuw worden

²⁶¹ Decreet 26 maart 2009 houdende instemming met het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, BS 27 mei 2009; Ordonnantie 26 maart 2009 houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en met het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, ondertekend te New York op 30 maart 2007, BS 16 april 2009; Decreet 30 april 2009 houdende instemming met het Verdrag betreffende de rechten van personen met een handicap en met het Facultatief protocol bij het Verdrag betreffende de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York, op 13 december 2006, BS 28 mei 2009; Decreet 30 april 2009 houdende instemming, wat betreft de materies waarvan de uitoefening door de Franse Gemeenschap is overgedragen, met het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen in New York, op 13 december 2006, BS 27 mei 2009; Decreet 8 mei 2009 houdende instemming met het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, opgemaakt in New York op 13 december 2006, BS 3 augustus 2009; Decreet 11 mei 2009 houdende instemming met de conventie betreffende de rechten van personen met een handicap en het Facultatief Protocol daarbij, opgemaakt in New York op 13 december 2006, BS 9 juli 2009; wet 13 mei 2009 houdende instemming met volgende Internationale Akten: Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, aangenomen te New York op 13 december 2006, BS 22 juli 2009; Ordonnantie 14 mei 2009 houdende instemming met het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, ondertekend te New York op 30 maart 2007, BS 22 mei 2009.

²⁶² Zie de o.a. de overwegingen e, k, m en n van de preambule bij dat verdrag.

²⁶³ MvT, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53-1009/1, 5-6.

²⁶⁴ Vgl. A. D'ESPALLIER, S. SOTTIAUX en J. WOUTERS, *De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap* (Antwerpen: Intersentia 2014), 75-76.

teruggevonden bij het statuut van minderjarigen onder invloed van het IVRK²⁶⁵.

185. De nieuwe wetgeving volgt ook de ontwikkelingen in de rechtspraak van het EHRM. Zo oordeelde het EHRM reeds dat de juridische handelingsonbekwaamheid voor een bepaalde handeling niet automatisch kan voortvloeien uit de plaatsing van een persoon onder een beschermingsstatuut zonder dat de bekwaamheid voor het stellen van die handeling *in concreto* werd beoordeeld²⁶⁶. Het louter bestaan van een geestesziekte, zelfs een ernstige, kan bovendien niet de enige reden zijn om een algemene juridische handelingsonbekwaamheid te rechtvaardigen. Het EHRM vergelijkt deze situatie met die waarin er een vrijheidsberovende maatregel kan worden opgelegd. In beide gevallen moet de geestesziekte van aard of ernst zijn dat een dergelijke maatregel noodzakelijk is²⁶⁷. Volgens het Hof is een zorgvuldige beoordeling *in concreto* en maatwerk door een rechterlijke instantie dus vereist²⁶⁸. Onder die voorwaarden aanvaardt het Hof wel dat beperkingen van de juridische bekwaamheid kunnen zijn ingegeven door een legitiem doel dat erin kan bestaan te verzekeren dat enkel burgers die bekwaam zijn om de gevolgen van hun beslissingen in te schatten en overwogen en oordeelkundige beslissingen kunnen treffen, kunnen deelnemen aan bijvoorbeeld publieke aangelegenheden²⁶⁹.

Voorts beklemtoont het EHRM²⁷⁰ dat ook het besluitvormingsproces, ongeacht of het gaat om een gedeeltelijke dan wel een volledige afname van de juridische bekwaamheid, moet voldoen aan de vereisten van artikel 8 EVRM. De beoordelingsruimte van de lidstaten is daarbij beperkt, aangezien de juridische onbekwaamverklaring een maatregel is die een nadelig effect heeft op de persoonlijke autonomie van een persoon (§§35-37). Het ontnemen van de juridische bekwaamheid van een persoon is een

²⁶⁵ Zie bv. de invoering van het hoorrecht van minderjarigen bij wet van 30 juni 1994 houdende wijziging van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek en van de bepalingen betreffende de procedures van echtscheiding, BS 21 juli 1994. Zie overweging r van de preambule bij het verdrag van 13 december 2006.

²⁶⁶ Zie bv. voor de uitoefening van politieke rechten: EHRM 20 mei 2010, nr. 38832/06, *Alajos Kiss/Hongarije*, §§42-44; zie ook EHRM 22 januari 2013, nr. 33117/02, *Lashin/Rusland*, § 92; EHRM 15 maart 2016, nrs. 31039/11, 48511/11, 76810/12, 14618/13 en 13817/14, *Novruk e.a./Rusland*, §108.

²⁶⁷ EHRM 27 maart 2008, nr. 44009/05, *Shtukaturon/Rusland*, §94.

²⁶⁸ Zie ook vanuit het perspectief van art. 8 EVRM: EHRM 22 januari 2013, nr. 33117/02, *Lashin/Rusland*, §§90-92; EHRM 3 oktober 2019, nr. 74438/14, *Nikolyan/Armenië*, §§122-123; EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, *N./Roemenië (No. 2)*, §65.

²⁶⁹ EHRM 11 mei 2021, nr. 43564/17, *Caamano Valle/Spanje*, §§58-61.

²⁷⁰ EHRM 22 januari 2013, nr. 33117/02, *Lashin/Rusland*, § 80-81; EHRM 18 september 2014, nr. 13006/13, *Ivinovic/Kroatië*. Vgl. EHRM 16 november 2021, nr. 38048/18, *N./Roemenië (No. 2)*, §56: *in casu* oordeelde het Hof dat dit niet enkel voor de onbekwaamverklaring belangrijk was, maar ook voor de vervanging van de bewindvoerder.

zeer ernstige maatregel en kan slechts in uitzonderlijke omstandigheden worden gerechtvaardigd (§38). De rechter heeft daar een belangrijke rol bij te spelen (§40)²⁷¹. Een gezondheidsprobleem op zich volstaat niet om de juridische bekwaamheid af te nemen (§42). Het ontnemen van de juridische bekwaamheid is de allerlaatste maatregel die kan overwogen worden wanneer alle andere maatregelen zouden falen (§§43-44). Voorts beklemtoonde het Hof in deze zaak ook de verplichting die op de Staat rust om ervoor te zorgen dat de geesteszieke door een onafhankelijke derde vertegenwoordigd kan worden zodat het hem of haar mogelijk wordt gemaakt om verdragsrechtelijke klachten te laten onderzoeken door een rechtbank of een ander onafhankelijk orgaan (§45).

186. Ondertussen is er heel wat inkt over gevloeid²⁷² en maakte de hervorming zelf het voorwerp uit van heel wat reparaties en wijzigingen:

- - de wet van 30 juli 2013 betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank²⁷³;
- - de artikelen 181-221 wet van 25 april 2014 houdende diverse bepalingen betreffende Justitie²⁷⁴;
- - de artikelen 11-22 wet van 12 mei 2014 houdende wijziging en coördinatie van diverse wetten inzake Justitie²⁷⁵;
- - de wet van 10 augustus 2015 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid²⁷⁶;
- - de artikelen 5-9 en 63 wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake²⁷⁷;
- - de artikelen 27 wet van 25 december 2017 tot wijziging van diverse bepalingen teneinde de gerechtelijke kantons te hervormen²⁷⁸;

²⁷¹ Het Hof beklemtoonde: “It is the function of the judge conducting the proceedings to decide whether such an extreme measure is necessary or whether a less stringent measure might suffice. When such an important interest for an individual’s private life is at stake a judge has to carefully balance all relevant factors in order to assess the proportionality of the measure to be taken. The necessary procedural safeguards require that any risk of arbitrariness in that respect is reduced to a minimum (...)”.

²⁷² Zie T. WUYTS, “Eén jaar toepassing van het eengemaakte beschermingsstatuut. Een tussentijdse evaluatie en aanbevelingen tot bijsturing waar nodig”, in *Rechtskroniek voor de vrede- en politierechters 2015* (Brugge: die Keure 2015), 77-155.

²⁷³ BS 27 september 2013.

²⁷⁴ BS 14 mei 2014, ed. 2.

²⁷⁵ BS 19 mei 2014.

²⁷⁶ BS 26 augustus 2015.

²⁷⁷ BS 1 september 2017.

²⁷⁸ BS 29 december 2017.

- - de artikelen 29 wet van 7 januari 2018 tot wijziging van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens en van het Burgerlijk Wetboek²⁷⁹;
- - de artikelen 2-98 wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie²⁸⁰;
- - de wet van 10 maart 2019 tot tenuitvoerlegging van het Verdrag van 's-Gravenhage van 13 januari 2000 inzake de internationale bescherming van volwassenen²⁸¹.

187. De belangrijkste hervorming uit de besproken periode vond plaats bij de wet van 21 december 2018. De *wet van 21 december 2018* houdende diverse bepalingen betreffende justitie brengt verscheidene wijzigingen aan in de bepalingen die van toepassing zijn op de bestaande regelingen inzake rechterlijke en buitengerechtelijke bescherming²⁸². De wetgever beoogt hiermee *ten eerste* een aantal problemen op te lossen waarmee bepaalde actoren in het veld te maken kregen na de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen²⁸³. *Ten tweede* worden ook de bestaande procedures gewijzigd, rekening houdend met de nieuwe uitdagingen die de praktijk aan het licht bracht. *Ten slotte* beoogt de wet de verschillende procedures te informatiseren met het oog op meer toegankelijkheid en soepelheid voor de rechtzoekenden²⁸⁴. De minister gaf tijdens de inleidende uiteenzetting in de commissie justitie een aantal problemen aan. Zo zou de nieuwe wet heel wat overtollige werklust met zich meebrengen en is zij op bepaalde punten onnodig ingewikkeld. Sommige bepalingen blijken in de praktijk ook niet toepasbaar. Er is ook een gebrek aan betrokkenheid van de entourage bij de organisatie en de uitvoering van het bewind. Voorts wordt er nog te veel een beroep gedaan op professionele bewindvoerders en zouden er nog te weinig gepersonaliseerde regimes zijn²⁸⁵.

De wetgever herbevestigt ook de uitgangspunten van de wet van 17 maart 2013 door er opnieuw op te wijzen dat autonomie de regel moet blijven en dat personen op wie bepaalde beschermingsmaatregelen van toepassing

²⁷⁹ BS 12 januari 2018.

²⁸⁰ BS 31 december 2018.

²⁸¹ BS 22 maart 2019.

²⁸² Zie voor een uitgebreide bespreking T. WUYTS, “Het eengemaakte beschermingsstatuut voor wilsonbekwamen hervormd. Commentaar bij de wet van 21 december 2018”, *T.Vred.* 2019, dossier nr. 29, 3-65; S. MOSSELMANS en A. VAN THIENEN, “Meerderjarige beschermde personen: update en modernisering van titel 2 van de wet van 21 december 2018”, *T.Fam.* 2020, 38-72.

²⁸³ Met verwijzing naar A. VAN DEN BROECK, *Vermogensbescherming van kwetsbare meerderjarigen via lastgeving. Een rechtsvergelijkend onderzoek* (Antwerpen: Intersentia 2014), 325-349 en P. SENAËVE, F. SWENNEN en G. VERSCHULDEN (eds.), *Meerderjarige beschermde personen* (Brugge: die Keure 2014), 536 p.; zie MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/1, 8.

²⁸⁴ MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/1, 7.

²⁸⁵ Verslag Kamer I, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 54-3303/8, 5-6.

zijn in de eerste plaats moeten worden begeleid en ondersteund bij het beheer van hun dagelijkse leven en niet systematisch onder ‘voogdij’ van een bewindvoerder worden geplaatst. In dat verband wordt opnieuw de noodzakelijke mentaliteitswijziging beklemtoond door erop te wijzen dat heel wat punten van kritiek kunnen worden opgevangen door de wet beter uit te voeren in het licht van de geest ervan²⁸⁶. De minister wijst in zijn inleidende uiteenzetting in de commissie justitie ook op de initiatieven die vanuit het middenveld en de rechterlijke orde reeds werden ondernomen, onder andere naar aanleiding van de “Actie Driekoningen” van 6 januari 2006, waarbij werd opgekomen voor een correcte en menswaardige toepassing van de wet op de bewindvoering²⁸⁷. Zo werd er een meldpunt bewindvoering²⁸⁸ (NL/FR) opgericht, neemt de Hoge Raad voor de Justitie heel wat initiatieven om de toepassing te verbeteren en organiseert het IGO opleidingen voor magistraten. Ook aan de toegankelijkheid van de nieuwe wet voor de burger werd gewerkt door de website van de FOD Justitie gebruiksvriendelijker te maken²⁸⁹.

Met deze hervorming loopt de wetgever vooruit op de reeds voorziene evaluatie die normaal in het negende jaar na de inwerkingtreding ervan (2023) moet worden uitgevoerd en in het bijzonder de werking van de buitengerechtelijke bescherming, het bewind en de werklast van de vrederechten moet onderzoeken (art. 224 wet 17 maart 2013²⁹⁰). Deze evaluatie blijft evenwel integraal behouden. Op het tijdstip van redactie van deze tekst wordt de aangehaalde evaluatie uitgevoerd.

188. De wet van 10 maart 2019 beoogt de uitvoering van het Verdrag van 's-Gravenhage van 13 januari 2000 inzake de internationale bescherming van volwassenen.

Deze wet brengt wijzigingen aan in de artikelen 499/7 en 499/11 BW evenals aan de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke en voegt tevens een nieuw artikel 1252/7 in het Gerechtelijk Wetboek in met het oog op de integratie in de bestaande gerechtelijke procedures van een vereiste voorafgaande toestemming van de Staat van opvang wanneer een Belgische of buitenlandse autoriteit een plaatsing in een Staat die partij is bij het Verdrag of in België overweegt. Daarnaast voegt de wet ook nieuwe bevoegdheidsbepalingen in het

²⁸⁶ MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/001, 8 met verwijzing naar MvT, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53-1009/001, 7. Zie ook MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/1, 10.

²⁸⁷ Verslag Kamer I, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 54-3303/8, 6.

²⁸⁸ <https://www.meldpuntbewindvoering.be/>.

²⁸⁹

https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/personen_en_gezinnen/bescherming_van_meerderjarigen.

²⁹⁰ BS 14 juni 2013, in werking getreden op 1 september 2014.

Gerechtigd Wetboek in. De vrederechter krijgt de bevoegdheid inzake erkenning en uitvoerbaarverklaring van de buitenlandse beschermingsmaatregelen voor volwassenen. Er wordt ook een nieuwe procedure ingeschreven inzake de erkenning resp. uitvoerbaarverklaring van een dergelijke maatregel. Ten slotte worden de internationale bevoegdheidsregels en conflictregels aangevuld teneinde te voorzien in een coherent stelsel van internationaal privaatrecht voor de bescherming van onbekwamen, in hoofdzaak geregeld door de bepalingen van het aangehaalde Verdrag en het Verdrag van 's-Gravenhage van 19 oktober 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid²⁹¹.

De wet trad pas in werking op 1 januari 2020. De reden daartoe was dat de procedure van erkenning van rechterlijke beschermingsmaatregelen afhangt van de oprichting van het centraal register van beschermde personen en van de nieuwe wijzen van kennisgeving, mededeling en neerlegging opgenomen in de wet van 21 december 2018²⁹².

Parallel met deze wet werd ook de wet houdende instemming met het Verdrag inzake de internationale bescherming van volwassenen, gedaan te 's-Gravenhage op 13 januari 2000, aangenomen²⁹³. Op het tijdstip van redactie van dit overzicht was het aangehaalde verdrag al in werking getreden in Oostenrijk, België, Cyprus, Tsjechische Republiek, Estland, Finland, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Letland, Malta, Monaco, Portugal, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland²⁹⁴.

b. Toepassingsgebied

189. De staat van wilsonbekwaamheid (art. 488/1 Oud BW) en de staat van verkwisting (art. 488/2 Oud BW) kunnen aanleiding geven tot een buitengerechterlijke (art. 489-490/2 Oud BW) of rechterlijke beschermingsmaatregel (art. 491-502 Oud BW). Enkel een rechterlijke beschermingsmaatregel leidt tot een handelingsonbekwaamheid (art. 492/1 Oud BW) en vormt dus een uitzondering op het beginsel van de handelingsbekwaamheid²⁹⁵.

²⁹¹ MvT, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 54-3422/1, 4.

²⁹² Amendement nr. 2, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 54-3422/2, 3.

²⁹³ Wet 13 maart 2019 houdende instemming met het Verdrag inzake de internationale bescherming van volwassenen, gedaan te 's-Gravenhage op 13 januari 2000, *BS* 22 december 2020.

²⁹⁴ Zie <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=71> [laatst geconsulteerd op 1 september 2023].

²⁹⁵ Zie *supra* nr. **183**.

1. Staat van wilsonbekwaamheid

190. Luidens artikel 488/1 lid 1 Oud BW kan de meerderjarige die wegens zijn gezondheidstoestand geheel of gedeeltelijk, zij het tijdelijk, niet in staat is zonder bijstand of andere beschermingsmaatregel zijn belang van vermogensrechtelijke of niet-vermogensrechtelijke aard zelf behoorlijk waar te nemen, onder bescherming worden geplaatst, indien en voor zover de bescherming van zijn belangen dit vereist.

De staat van wilsonbekwaamheid moet voortvloeien uit een gezondheidstoestand. In die optiek oordeelde de vrederechter van Vorst dat een rechterlijke beschermingsmaatregel met betrekking tot de goederen niet gegrond lijkt ingeval het deskundigenonderzoek weliswaar uitwijst dat er een risico bestaat in hoofde van de te beschermen persoon op niet-overwogen uitgaven, maar niet vaststelt dat deze uitgaven het gevolg zouden zijn van een gebrekkige of problematische gezondheidstoestand²⁹⁶. Van belang bij de beoordeling is niet enkel het feit dat er sprake moet zijn van een gezondheidstoestand, maar ook dat deze gezondheidstoestand een impact heeft op het behoorlijk waarnemen van de eigen belangen²⁹⁷.

191. De beoordeling van de onbekwaamheid om zijn belangen van vermogensrechtelijke of niet-vermogensrechtelijke aard waar te nemen, wordt aan de soevereine beoordelingsbevoegdheid van de rechter overgelaten. Zo moest de rechtbank van Henegouwen zich buigen over de vraag of een oude dame die zich nog moeilijk kon verplaatsen onder een rechterlijke beschermingsmaatregel moest worden geplaatst en dit op verzoek van een neef²⁹⁸. De rechtbank oordeelde dat een invalide of bedlegerige persoon die geen mentale stoornis heeft, niet onder bewind moet worden geplaatst. Zelfs een depressieve stoornis die actueel en vastgesteld zou zijn, rechtvaardigt niet de plaatsing onder een rechterlijke beschermingsmaatregel. Evenmin kan de noodzaak om een beroep te doen op hulp bij het verrichten van bepaalde handelingen (bv. betaling facturen rusthuis) als reden dienen voor het opleggen van een rechterlijke bescherming. *In casu* stond vast dat betrokkene op een vrije en bewuste wijze een beroep deed op hulp en de verdiensten ervan kon beoordelen. Ook de verkoop van grond was niet ondoordacht en gebeurde evenmin onder druk van de familie. Betrokkene werd namelijk geconfronteerd met hoge rusthuisfacturen. De neef die het verzoek indiende had bovendien een eigen belang bij het behoud van de gronden. Ten slotte oordeelde de rechtbank dat een rechterlijke beschermingsmaatregel er niet toe strekt familiale conflicten te beheren of te beslechten. De verzoeker werd door de

²⁹⁶ Vred. Vorst 3 december 2019, *T.Vred.* 2020, 313.

²⁹⁷ F. DEGUEL, “La mise en oeuvre d’une protection judiciaire”, in J. Sosson (ed.), *La protection extrajudiciaire et judiciaire des majeurs vulnérables. Des réformes aux bonnes pratiques* (Brussel: Larcier 2021), (202) 215.

²⁹⁸ Rb. Henegouwen (afd. Bergen) 27 maart 2017, *T.Vred.* 2018, 482.

rechtbank ook veroordeeld tot betaling van een schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding op basis van het aandringen tot plaatsing onder bescherming terwijl geen enkel element van aard was dit te ondersteunen, er ernstige twijfels rezen over de motivering van verzoeker, het gebrek aan empathie en de impact van de procedure op betrokkene en bovendien de bijzonder kwetsende wijze waarop verzoeker de procedure voerde (kwetsend taalgebruik in conclusies).

In dezelfde zin volstaat evenmin op zich de vaststelling dat de betrokkene schulden heeft. Daarbij moet ook gekeken worden naar de omstandigheden waarin deze schulden gemaakt werden en naar minder ingrijpende maatregelen²⁹⁹.

Ingeval een beschermde persoon niet in staat is om voor een behoorlijke huisvesting in te staan en door zijn verzwakte gezondheid alle realiteitsbesef dienaangaande is verloren, maar desondanks alle hulp weigert, dient volgens de vrederechter van Aalst te worden vastgesteld dat de beschermde persoon onbekwaam is aangaande de keuze van zijn verblijfplaats en moet daarvoor een bewindvoerder over de persoon worden aangewezen met vertegenwoordigingsbevoegdheid, aangezien bijstand niet volstaat³⁰⁰.

192. Een beschermingsmaatregel kan voor een minderjarige vanaf de volle leeftijd van zeventien jaar worden verzocht indien vaststaat dat hij bij zijn meerderjarigheid in een toestand van wilsonbekwaamheid zal verkeren. De wetgever beoogt hiermee een lacune in de bescherming te vermijden³⁰¹. De bescherming treedt dan in werking op het tijdstip waarop de beschermde persoon meerderjarig wordt (art. 488/1 lid 2 Oud BW)³⁰².

2. Staat van verkwisting

193. Krachtens artikel 488/2 Oud BW kan over de goederen een beschermingsmaatregel worden bevolen voor meerderjarige personen die zich in staat van verkwisting bevinden, indien en voor zover de bescherming van hun belangen dit vereist.

Voor de invulling van de staat van verkwisting wordt verwezen naar de cassatierechtspraak³⁰³. In die optiek impliceert verkwisting in eerste instantie de zekere en gebruikelijke neiging tot verspilling van het eigen vermogen. Het moet aldus een gedragspatroon betreffen dat aan de hand van nauwkeurige en ondubbelzinnige feiten bewezen moet worden. Het

²⁹⁹ Vgl. Vred. Fléron 13 november 2012, *T.Vred.* 2014, 320.

³⁰⁰ Vred. Aalst (I) 22 september 2014, *T.Vred.* 2015, 294 noot G. VERSCHELDEN.

³⁰¹ Verslag Kamer I, *Parl.St.* Kamer 2011-12, nr. 53-1009/10, 28.

³⁰² Zie bv. Vred. Landen-Zoutleeuw (zetel Landen) 24 oktober 2019, *T.Vred.* 2020, 317.

³⁰³ MvT, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53-1009/1, 35-36.

moet vaststaan dat de te beschermen persoon verkeert in een toestand waarin het gevaar voor abnormale, onbeheerste en voor zijn vermogen schadelijke handelingen reëel en niet louter accidenteel is³⁰⁴.

Die verspilling moet bovendien blijken uit buitensporige uitgaven die de gebruikelijk inkomsten van de persoon overschrijden en het kapitaal aantasten. De bewijslast rust op de verzoeker³⁰⁵. De feitenrechter beoordeelt soeverein, met inachtneming van de reeds verzamelde bewijselementen, of bijkomende onderzoeksdaten noodzakelijk zijn³⁰⁶. Het bewijs moet worden geleverd aan de hand van actuele, nauwkeurige en ondubbelzinnige feiten³⁰⁷.

Ten slotte mag er geen enkele verantwoording bestaan voor deze uitgaven. Dit zijn onder meer uitgaven die geen enkele noodzaak of nut vertonen³⁰⁸.

194. Er zij op gewezen dat het toepassingsgebied van verkwisting verschilt van dat van de collectieve schuldenregeling. Luidens artikel 1675/2 van het Gerechtelijk Wetboek kan elke natuurlijke persoon die geen koopman is in de zin van artikel 1 van het Wetboek van Koophandel, indien hij niet in staat is om, op duurzame wijze, zijn opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen en voor zover hij niet kennelijk zijn onvermogen heeft bewerkstelligd, bij de rechter een verzoek tot het verkrijgen van een collectieve schuldenregeling indienen (art. 1675/2 Ger.W.).

195. De wetgever heeft gepoogd om het statuut van verkwister op te heffen, maar zette uiteindelijk niet door omdat de Raad van State oordeelde dat er hierdoor bepaalde verschillen in behandeling zouden rijzen tussen enerzijds personen die zich in staat van verkwisting bevinden en die wegens hun gezondheidstoestand beschermingsmaatregelen kunnen genieten, en anderzijds verkwisters, voor wie hun gezondheidstoestand niet langer aangevoerd zal kunnen worden om hen een beschermingsregeling toe te kennen³⁰⁹.

196. In een zaak die werd voorgelegd aan het EHRM argumenteerde verzoeker dat de plaatsing onder curatele omwille van verkwisting een ongerechtvaardigde inmenging uitmaakte in diens privéleven³¹⁰.

³⁰⁴ Cass. 2 april 1976, *Arr.Cass.* 1976, 389, *Pas.* 1976, I, 852 = *RW* 1976-77, 222.

³⁰⁵ Verwezen wordt naar Antwerpen 11 april 2002, *RW* 2004-05, 438.

³⁰⁶ Cass. 2 april 1976, *Arr.Cass.* 1976, 389, *Pas.* 1976, I, 852 = *RW* 1976-77, 222.

³⁰⁷ *Vred. Aalst* (I) 16 december 2014, *T.Vred.* 2015, 317.

³⁰⁸ Verwezen wordt naar Antwerpen 11 april 2002, *RW* 2004-05, 438.

³⁰⁹ *MvT, Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/1, 7 en 170. De Raad van State wijst nog op een miskenning van het *standstill*-beginsel dat verbonden is aan het recht op een menswaardig leven te leiden, het recht dat verankerd is in artikel 23 van de Grondwet (p. 170).

³¹⁰ EHRM 18 mei 2021, nr. 51746/18, *M.K./Luxemburg*.

Opmerkelijk was dat ook in het Luxemburgse recht een definitie van verkwisting ontbrak. Het Hof oordeelde, zoals in andere zaken, dat het ontnemen van juridische bekwaamheid een inmenging kon uitmaken in het privéleven, zelfs al is dit maar gedeeltelijk. Voorts onderzocht het Hof deze inmenging vanuit het perspectief van de negatieve verplichtingen. Hoewel er geen definitie van verkwisting was opgenomen in het Luxemburgse recht, wees het Hof erop dat toch redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de draagwijdte van de notie bekend is bij de rechtzoekende. Het Hof stelde vast dat Luxemburgse advocaten en gerechten regelmatig verwezen naar het Franse recht, waar in de rechtspraak wel een definitie werd ontwikkeld. Zelfs al zou deze Franse rechtspraak vandaag niet meer van toepassing zijn, toch blijft ze relevant voor het Luxemburgse recht (§58). De inmenging streefde volgens het Hof ook een legitiem doel na, namelijk het economisch welzijn van het land en de bescherming van verzoeker. Enerzijds wordt de samenleving beschermd tegen het risico te moeten voorzien in het bestaan van deze persoon en anderzijds wordt ook de persoon beschermd tegen het gevaar van onmacht (§61). Het Hof herhaalde dat het ontnemen van juridische bekwaamheid, zelfs gedeeltelijk, een zeer ernstige maatregel is die enkel in uitzonderlijke omstandigheden mag worden getroffen. Opnieuw beklemtoonde het Hof het belang van een zorgvuldig besluitvormingsproces (zie *supra* nr. 185). Bijzonder in deze zaak was dat het hof van beroep in de beslissing die aan de grondslag lag van dit arrest beklemtoonde dat verkwisting geen medisch concept is, maar een feitelijk gedrag dat aan een soevereine beoordeling van de rechter is onderworpen. Het hof van beroep baseerde zich enerzijds op het verslag van een sociaal onderzoek en anderzijds op een hoorzitting met verzoeker. In het bijzonder onderzocht het hof van beroep de persoonlijke en vermogensrechtelijke situatie van verzoeker. Uit het verslag bleek dat de maatschappelijk werkster twijfels had bij de bekwaamheid van de verzoeker, gelet op haar leeftijd en een zekere zwakheid om beslissingen te treffen en zich afvroeg of zij niet kwetsbaar, gemakkelijk te beïnvloeden en te manipuleren was. De rechter in eerste aanleg stelde vast dat zij twee commerciële bedrijven op vraag van iemand anders wenste op te richten waarvan ze het commerciële doel niet kon omschrijven. Volgens de rechter had ze haar kritische zin verloren wat betreft de kosten in verhouding tot de werken en de zorgen gevraagd door die persoon. Het Hof komt tot de vaststelling dat de rechterlijke overheden een grondige evaluatie van de situatie van verzoekster hebben gemaakt en haar voldoende hebben betrokken bij deze evaluatie. Zij zijn er volgens het Hof in geslaagd om een evenwicht te bereiken tussen de eerbied voor de waardigheid en de zelfbeschikking van verzoeker en de noodzaak haar te beschermen en haar belangen te vrijwaren in het licht van de kwetsbaarheid die zij hebben vastgesteld. De inmenging is beperkt gebleven tot het uiterste minimum op de ladder van mogelijke maatregelen (§67). Het Hof stelt om die reden geen schending vast van artikel 8 EVRM.

De Belgische wetgeving lijkt in het licht van deze uitspraak te voldoen aan de eisen van artikel 8 EVRM, hoewel veel afhangt van de toepassing van het wettelijke kader door de vrederechter zelf.

197. De staat van verkwisting wordt in de gepubliceerde rechtspraak vaak aangenomen wanneer iemand zich in een kwetsbare toestand bevindt die door anderen wordt uitgebuit of wanneer iemand door zijn houding anderen in een kwetsbare toestand brengt.

In de besproken periode werd geoordeeld dat er sprake is van verkwisting wanneer de te beschermen persoon manifest onredelijke uitgaven doet zonder enige noodzaak of nut, die een uiting zijn van fantasieën, grillen of hartstochten, waardoor het inkomen van de te beschermen persoon wordt verspild en deze verspilling een gewoonte is geworden.

Dit is volgens de vrederechter van Aalst het geval wanneer een persoon aanhoudend geld overmaakt aan oplichters die op het internet een online-relatie voorhielden, waarvoor er grote sommen geld werden geleend en al het spaargeld werd opgebruikt en waarbij die persoon niet kan loskomen van de op het internet voorgespiegelde fantasiewereld³¹¹. In dezelfde optiek oordeelde de vrederechter van Waver dat hoewel de wil om een weeshuis in India te helpen een zeer lovenswaardig ideaal is, de overhandiging aan derden, zonder ontvangstbewijs, van het volledige kapitaal waarover de te beschermen persoon beschikte echter een duidelijk onredelijke uitgave was die helemaal niet noodzakelijk was. Het feit dat dit gedrag verschillende maanden of jaren aanhield, gaf het een gebruikelijk karakter. Voor zover op dit moment onmogelijk met zekerheid kon worden gesteld dat dit buitensporig gulle gedrag tot het verleden behoorde, was de wens van de kinderen om hem te beschermen perfect te begrijpen, vooral omdat de vordering beperkt is tot bijstand voor het beheer van een kapitaal van 200.000 euro, dat hem, correct belegd en rekening houdend met zijn pensioen, een comfortabel leven zal garanderen tot het einde van zijn dagen³¹².

Volgens de vrederechter van Etterbeek is de klassieke definitie van verkwisting aan herziening toe, gelet op de actuele strekking van de wet om bescherming te bieden voor elkeen en dus niet enkel voor welbegoeden³¹³. Ook geesteszwakte, dit is de zwakte ten aanzien van derden die druk uitoefenen en zodoende het vermogen van de te beschermen persoon in gevaar brengen, kan aanleiding geven tot een beschermingsmaatregel. Voorts moest het concept ‘goederen’ volgens de vrederechter worden gelinkt niet enkel aan de activa van de bedoelde

³¹¹ Vred. Aalst (I) 16 december 2014, *T.Vred.* 2015, 317.

³¹² Vred. Waver (II) 26 januari 2016, *RTDF* 2016, 268.

³¹³ Vred. Etterbeek 29 januari 2020, *T.Vred.* 2020, 292.

persoon, maar evengoed aan de schulden die hij aangaat en die eigenlijk ‘negatieve goederen’ of passiva vormen. *In casu* verkeerde de te beschermen persoon in een kwetsbare toestand omwille van zijn hoge leeftijd en de mobiliteitsproblemen die hij ervaarde ingevolge diabetes en wees alles erop dat zijn kleinzoon misbruik maakte van de situatie door die persoon gelden afhandig te maken, onder andere in de vorm van leningen.

Omgekeerd werd de staat van verkwisting ook aangenomen wanneer door zijn eigen houding de te beschermen persoon het financiële evenwicht van het gezin, dat nu zwaar in de schulden zit, ernstig in gevaar heeft gebracht door te profiteren van de zwakte van zijn echtgenoot die, wegens de verslechtering van zijn gezondheidstoestand, eveneens het voorwerp uitmaakt van een verzoek tot bescherming door de rechter. De vrederechter oordeelde dat een maatregel van gerechtelijke bescherming voor bijstand zich opdringt, aangezien de aangegane leningen aan geen enkele noodzaak of enig nut beantwoorden en zij zuivere verspilling vormen zonder dat het gezin van de te beschermen persoon daarvan enig voordeel heeft ontvangen³¹⁴.

Werd daarentegen niet aanvaard als verkwisting het feit dat de te beschermen persoon heeft beslist om de gelden die hij in het kader van de nalatenschap van zijn vader en ten gevolge van zijn echtscheiding heeft ontvangen te gebruiken voor de verwerving en de inrichting van een nieuwe woning die overeenstemt met zijn esthetische smaak en zijn zin voor comfort, zelfs indien hij onbetwistbaar niet verwaarloosbare verliezen heeft geleden ten gevolge van zijn tegenslagen met sommige aannemers waarop hij had vertrouwd³¹⁵.

198. Vóór de hervorming in 2018 bepaalde artikel 1238 §1 lid 2 Ger.W. dat slechts een beperkte kring van personen om de bescherming van de verkwister konden verzoeken. Dit waren de te beschermen persoon zelf, zijn ouders, zijn echtgenoot, zijn wettelijk samenwonende partner, de persoon met wie hij een feitelijk gezin vormt, een lid van de naaste familie of de lasthebber die optreedt in het kader van de buitengerechtelijke bescherming. Dit leidde ertoe dat een ex-echtgenoot deze vordering niet kon instellen, aangezien deze niet als ‘familie’ noch als ‘echtgenoot’ kon worden beschouwd³¹⁶. Volgens Ingrid Boone en Katrin De Vos kon ook een andere invulling van deze begrippen worden verdedigd in het licht van de bedoeling van de wetgever. Zij zien in deze maatregel een effectief middel om de onwillige en niet-betalende ex-echtgenoot aan te zetten tot betaling van het onderhoudsgeld. Op die manier worden de

³¹⁴ Vred. Binche 18 juni 2019, *RTDF* 2020, 151.

³¹⁵ Rb. Nijvel (7e k.) 19 maart 2009, *RTDF* 2010, 92: *in casu* werd het vonnis geveld op grond van het oude recht (art. 513 Oud BW).

³¹⁶ Vred. Westerlo 1 februari 2016, *RW* 2016-17, 1233 noot I. BOONE en K. DE VOS.

onderhoudsgerechtigden van de te beschermen persoon beschermd, wat uiteindelijk de bedoeling was van de wetgever³¹⁷. Hoewel het statuut van verkwister een bijzonder effectief drukkingsmiddel kan zijn om wanbetalers aan te zetten tot betaling, vraag ik mij af of deze maatregel niet buitenproportioneel zou zijn in veel gevallen.

Sinds de wet van 21 december 2018³¹⁸ kan de te beschermen persoon, elke belanghebbende³¹⁹ of de procureur des Konings om een rechterlijke beschermingsmaatregel verzoeken op grond van verkwisting (art. 1238 §1 Ger.W.). Onder belanghebbende kan mijns inziens ook de ex-echtgenoot worden begrepen.

c. Subsidiariteit en proportionaliteit

199. Bij de organisatie van elke vorm van bescherming gelden de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit. Een bescherming kan maar georganiseerd worden “indien en voor zover de bescherming van zijn belangen dit vereist”. De wetgever drukt daarmee de terughoudendheid en voorzichtigheid uit bij het ontnemen van de juridische handelingsbekwaamheid van een persoon. Dit vereist een zorgvuldige beoordeling, zoals ook blijkt uit artikel 492/1 Oud BW. In die optiek oordeelde de vrederechter van Gent dat een rechterlijke bescherming in de zin van artikel 488/1 Oud BW restrictief moet worden toegepast en het niet mogelijk is preventief een rechterlijke bescherming uit te werken³²⁰.

In dezelfde zin verwierp de vrederechter van Vorst een verzoek tot aanstelling van een bewindvoerder over de persoon uitgaande van de familie met het oogmerk beperkingen in haar levenskeuzes (ogenschijnlijk drankprobleem, roken, keuze van vakantiebestemming) aan te brengen terwijl er geen problemen in die zin worden aangetoond en de beschermde persoon haar onafhankelijkheid wil bewaren³²¹. De vrederechter oordeelde dat het net in het belang van de beschermde persoon is, namelijk om een zo autonoom als mogelijk leven te leiden in de best mogelijke omstandigheden, dat de bestaande maatregel niet wordt gewijzigd.

Nog in die optiek willigde de vrederechter van Fontaine-L'Évêque een verzoek tot plaatsing onder een rechterlijke bescherming niet in omdat betrokkene enkel geholpen wenste te worden bij het dagdagelijkse

³¹⁷ I. BOONE en K. DE VOS, “De onderhoudsgerechtigde ex-echtgenoot: familie van de verkwister of niet?”, *RW* 2016-17, (1234) 1236.

³¹⁸ Art. 53 wet 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 december 2018.

³¹⁹ Bv. het OCMW die de te beschermen persoon reeds begeleidt in het kader van budgetbegeleiding: *Vred. Etterbeek* 29 januari 2020, *T.Vred.* 2020, 292.

³²⁰ *Vred. Gent* (I) 13 juli 2015, *T.Vred.* 2016, 352.

³²¹ *Vred. Vorst* 28 september 2015, *T.Vred.* 2016, 391.

beheer³²². De doeltreffendheid van een beschermingsmaatregel is volgens de vrederechter in dit geval twijfelachtig. Het beheer van de goederen van de persoon betreft voornamelijk het betalen van de facturen van het rusthuis. Bij afwezigheid van naaste familie, zou een professionele bewindvoerder over de goederen aangesteld moeten worden met een bijstandsoverdracht. Het bijstandsregime zou erin bestaan dat de beschermde persoon voorafgaandelijk schriftelijk de goedkeuring moet krijgen om de handeling te stellen. De wet bepaalt geen andere mogelijke modaliteiten. De bewindvoerder heeft geen garantie op enige bezoldiging nu de wet verwijst naar het ‘beheerde’ vermogen (art. 497/5 Oud BW). In die omstandigheden lijkt een rechterlijke beschermingsmaatregel helemaal niet nodig.

200. Ook bij de organisatie van het regime is gepaste terughoudendheid vereist. In de parlementaire voorbereiding wordt erop gewezen dat net zoals in de wet betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke (art. 2 lid 2), de onaangepastheid aan de zedelijke, maatschappelijk, religieuze, politieke of andere waarden op zichzelf niet voldoende is³²³.

201. De bekwaamheid is het uitgangspunt in het recht³²⁴. De noodzaak van een beschermingsmaatregel moet worden afgemeten aan de concrete beschermingsbehoefte en mag niet verder gaan dan wat nodig is. Zowel de medische als de psychosociale dimensie zijn daarbij van belang. Een gepaste omkadering (technisch, sociaal enz.) kan soms immers een beschermingsmaatregel overbodig maken³²⁵. In de rechtspraak werd in die optiek geoordeeld dat omwille van een maatregel van budgetbegeleiding georganiseerd door het OCMW die goed verloopt, de organisatie van een beschermingsmaatregel overbodig is en bepaalde kosten waarvoor geen geld is, vermijdt³²⁶, of beperkt kan blijven tot het sluiten van overeenkomsten waarvan de betaling gebeurt op een later tijdstip, in het bijzonder contracten op afstand, op krediet of met periodieke betalingen zoals abonnementen³²⁷. In die optiek oordeelde de vrederechter van Gent dat er bij de beoordeling onder meer rekening gehouden moet worden met het bestaan van andere beschermingsmaatregelen of bijstand in de vorm van een psychosociale omkadering³²⁸. In dezelfde zin oordeelde de vrederechter van Fléron onder het voorlopig bewind dat het verzoek tot onderbewindstelling van een jonge vrouw van 23 jaar die op onverantwoorde wijze omspringt met de magere inkomsten van haar

³²² Vred. Fontaine-L'Évêque 1 juni 2015, *T.Vred.* 2016, 398.

³²³ Verslag Kamer I, *Parl.St.* Kamer 2011-12, nr. 53-1009/10, 28.

³²⁴ MvT, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53-1009/1, 6.

³²⁵ Verslag Kamer I, *Parl.St.* Kamer 2011-12, nr. 53-1009/10, 28.

³²⁶ Vred. Antwerpen (II) 7 juni 2018, *T.Vred.* 2019, 275 noot B. MEVESEN.

³²⁷ Vred. Etterbeek 29 januari 2020, *T.Vred.* 2020, 292.

³²⁸ Vred. Gent (I) 13 juli 2015, *T.Vred.* 2016, 352.

ouders bij wie zij inwoont, afgewezen moet worden³²⁹. Het gegeven dat de te beschermen persoon de neiging zou hebben om teveel uit te geven kan op zich geen onderbewindstelling verantwoorden, aangezien een dergelijke maatregel grovelijk indruist tegen de vrijheid van de persoon volgens de vrederechter. De bedoelde persoon dient veeleer te leren zich als een autonoom en volwassen persoon te gedragen, wat niet meteen het opzet van een voorlopig bewind is. Een opvoedkundige maatregel, zoals budgetbeheer, zou volgens de vrederechter een betere oplossing uitmaken. Ook de combinatie van buitengerechtelijke maatregelen kan mijns inziens een rechterlijke bescherming overbodig maken. Zo zou een gepaste omkadering (bv. opname in een zorginstelling of (budget)begeleiding) die ervoor zorgt dat de lastgever niet of onder voldoende toezicht deelneemt aan het rechtsverkeer eventueel in combinatie met een zorgvolmacht ook een rechterlijke bescherming overbodig kunnen maken³³⁰.

Bovendien primeert de bestaande wettelijke of buitengerechtelijke bescherming op een rechterlijke beschermingsmaatregel. Een rechterlijke beschermingsmaatregel kan immers maar pas bevolen worden voor zover de vrederechter vaststelt dat dit noodzakelijk is en dat de bestaande wettelijke of buitengerechtelijke beschermingsmaatregel niet volstaat (art. 492 Oud BW)³³¹. De wetgever geeft daarbij de voorkeur aan de informele bescherming³³². Centraal daarbij staat het belang van de beschermde persoon zelf en niet dat van diens erfgenamen³³³. De voorkeur die gegeven moet worden aan een buitengerechtelijke beschermingsmaatregel geldt des te meer ingeval om een rechterlijke beschermingsmaatregel wordt verzocht voor een nog wilsbekwame persoon, maar die door zijn hoge leeftijd slecht te been is en die dan nog wordt geconfronteerd met een ruzie binnen de familie. In die situatie kan deze persoon zo nodig nog steeds zelf een buitengerechtelijke bescherming organiseren. Het ontnemen van de juridische handelingsbekwaamheid zou dan ook tot te verregaande gevolgen op het vlak van de beperking van de autonomie leiden³³⁴.

202. In dalende volgorde geeft de wet de voorkeur aan de volgende beschermingsmaatregelen:

- - geen bescherming;
- - de buitengerechtelijke bescherming;

³²⁹ Vred. Fléron 13 november 2012, *T.Vred.* 2014, 320.

³³⁰ Vgl. B. MEVESEN, “Waarom een bewind overbodig kan zijn” (noot onder Vred. Antwerpen (II) 7 juni 2018), *T.Vred.* 2019, (276) 277 nr. 5. Zie bv. Vred. Antwerpen (II) 18 maart 2022, *T.Vred.* 2023, 152 noot T. WUYTS.

³³¹ Zie *infra* nr. 226.

³³² Verslag Kamer I, *Parl.St.* Kamer 2011-12, nr. 53-1009/010, 29. Dit werd nogmaals bevestigd in Verslag, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 54-3303/008, 7 en 26.

³³³ Verslag, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 54-3303/008, 26.

³³⁴ Famrb. Henegouwen (afd. Bergen) 27 maart 2017, *RTDF* 2018, 526: *in casu* was de betrokkene 96 jaar oud en was er een ruzie tussen de neven en de nicht.

- - de buitengerechterlijke bescherming gecombineerd met een (beperkte) rechterlijke bescherming;
- - een rechterlijke beschermingsmaatregel met een bijstandsregime;
- - een rechterlijke beschermingsmaatregel met een gecombineerd bijstands- en vertegenwoordigingsregime;
- - een rechterlijke beschermingsmaatregel met uitsluitend een vertegenwoordigingsregime.

Telkenmale primeert daarbij een beperkte (tot enkele rechtshandelingen of een bepaald kapitaal³³⁵) en tijdelijke beschermingsmaatregel op een onbeperkte en in de tijd ongelimiteerde beschermingsmaatregel. Die oefening moet zowel voor de persoon als voor de goederen worden gemaakt.

AFDELING B. BUITENGERECHTELIJKE BESCHERMING

§ 1. TOEPASSINGSVOORWAARDEN

203. Luidens artikel 490 Oud BW kan iedere wilsbekwame meerderjarige of ontvoogde minderjarige persoon waarvoor geen enkele rechterlijke beschermingsmaatregel werd getroffen een bijzondere of algemene lastgeving verlenen die in het bijzonder tot doel heeft om voor hem een buitengerechterlijke bescherming te regelen. Deze lastgeving evenals de beëindiging ervan worden geregistreerd in het centraal register dat wordt bijgehouden door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat.

De vraag of een buitengerechterlijke beschermingsmaatregel wel rechtsgeldig is tot stand gekomen, maakte in de besproken periode regelmatig het voorwerp uit van betwisting. In de eerste plaats is vereist dat er op het ogenblik van het sluiten van de lastgeving met het oog op de organisatie van een buitengerechterlijke bescherming (zgn. ‘zorgvolmacht’) er nog geen rechterlijke bescherming werd bevolen³³⁶.

204. De lastgever moet voorts nog wilsbekwaam zijn op dat tijdstip³³⁷. Het komt diegene die de rechtsgeldigheid betwist van de lastgeving gesloten met het oog op de organisatie van een buitengerechterlijke bescherming toe het bewijs te leveren dat niet voldaan zou zijn aan de

³³⁵ Zie bv. Vred. Waver (II) 26 januari 2016, *RTDF* 2016, 268: *in casu* ging het om de organisatie van een beschermingsmaatregel voor een verkwister en werd de bijstand beperkt tot het beheer van een kapitaal van 200.000 euro, dat de beschermde persoon, correct belegd en rekening houdend met zijn pensioen, een comfortabel leven zal garanderen tot het einde van zijn dagen.

³³⁶ Vred. Antwerpen (II) 31 mei 2018, *T.Vred.* 2019, 258: *in casu* werd een lastgevingsovereenkomst gesloten kort nadat er een rechterlijke beschermingsmaatregel werd bevolen.

³³⁷ Vred. Antwerpen (II) 1 februari 2018, *T.Vred.* 2019, 261.